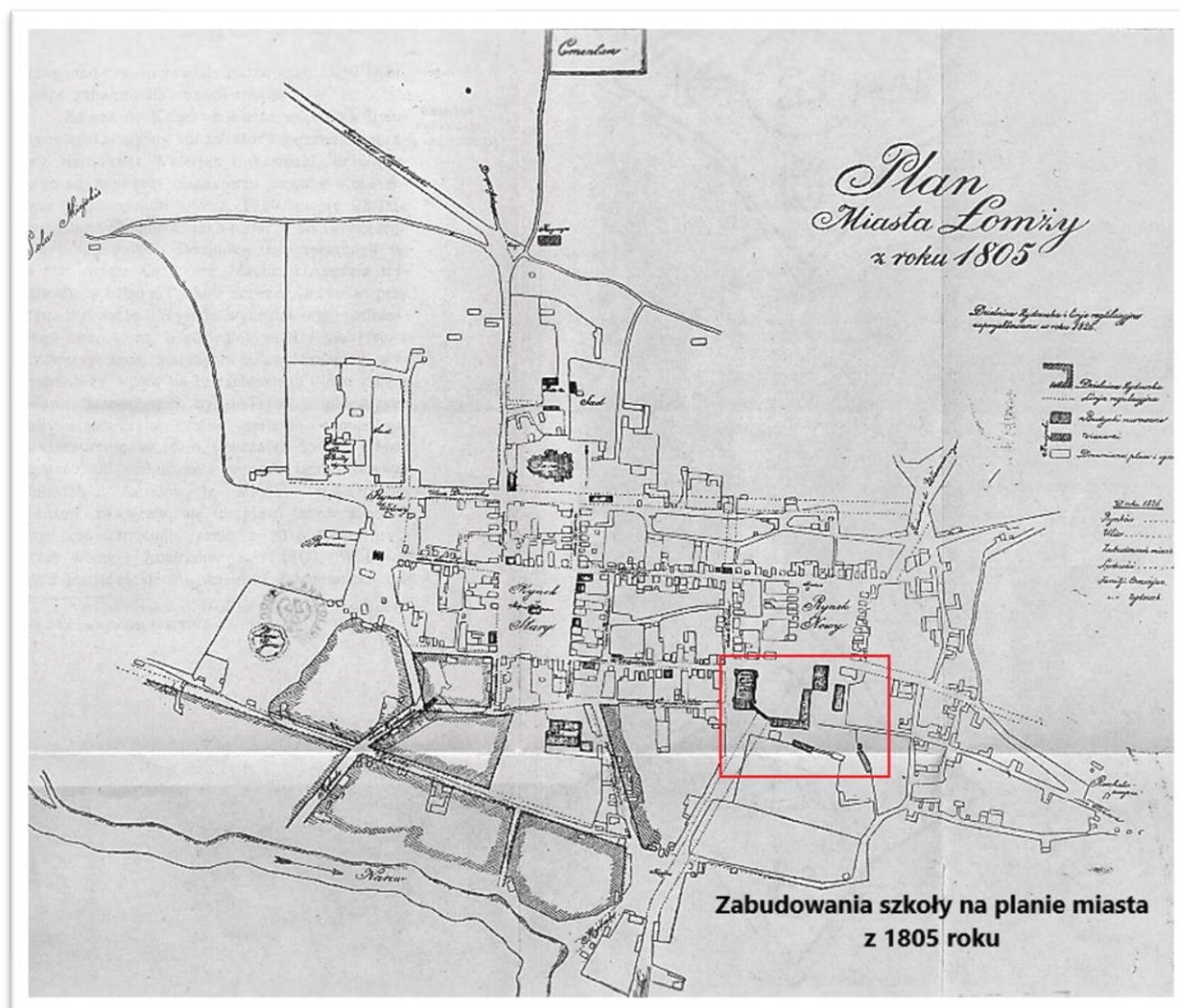

Szkoła podwydziałowa. Okres Księstwa Warszawskiego 1807-1815

W roku 1807, na mocy pokoju w Tylicy zostano utworzone przez cesarza Napoleona Księstwo Warszawskie – państwo obejmujące tereny większości II i III zaboru pruskiego, a od roku 1809 również III zaboru austriackiego. W granicach tego nowego państewka znalazła się także Łomża, podniesiona do rangi stolicy jednego z sześciu departamentów na które zostało podzielone Księstwo. Paradoksalnie, awans ten spowodował zawieszenie aż do roku 1811 działalności szkoły średniej, której budynki, jako najbardziej reprezentacyjne zostały zajęte na siedzibę władz departamentowych. W tym okresie działała w mieście tylko szkoła parafialna, a dotychczasowi wykładowcy szkoły pijarskiej przenieśli się do Sejnu, Warszawy i Szczuczyna, gdzie powstała szkoła podwydziałowa.

Organizacją systemu oświaty w Księstwie Warszawskim zajmowała się Komisja Edukacyjna, współpracująca z powołanym na nowo do życia Towarzystwem Ksiąg Elementarnych. Instytucje te opracowały nowy projekt organizacji systemu szkolnego. Na poziomie szkoły średniej powołano do życia trzy rodzaje placówek – szkoły podwydziałowe, wydziałowe i departamentowe, które tworzyły kolejne stopnie nauczania, różniące się ilością klas, wykładanymi przedmiotami oraz poziomem ich zaawansowania. Ukończenie szkoły departamentowej umożliwiało podjęcie studiów uniwersyteckich.

Ustalono ramowe programy nauczania, opracowano na nowo część podręczników, ustalono kalendarz zajęć i wysokość czesnego (szkoły podwydziałowe 12 złotych za rok nauki, szkoły wydziałowe 18 zł, departamentowe 24 zł). Zajęcia w szkołach miały odbywać się latem od godz. 7 do 11, a następnie od 14 do 16, zimą zaś w godzinach 8-12 i 15-17. Popołudnia w środy i soboty były dla uczniów wolne. Przerwa wakacyjna trwała miesiąc i przeznaczony był na nią sierpień.

Szkoła średnia w Łomży została odtworzona dopiero w roku 1811 dzięki staraniom prefekta departamentu łomżyńskiego hrabiego Jana Lasockiego. W związku z problemami lokalowymi była to szkoła zaledwie podwydziałowa, której pierwszym rektorem został pijar ks. Filipkowski a następnie wykładowca wcześniej w Pułtusku ks. Gosiewski wywodzący z tego samego zgromadzenia. Zajęcia w szkole obejmowały 52 godziny tygodniowo w trakcie których realizowano program z zakresu języków (polski, niemiecki, łaciński, francuski) arytmetyki, geometrii, fizyki, geografii, historii, historii naturalnej, technologii, kaligrafii oraz deklamacji. Zgodnie z rozporządzeniem Komisji Edukacyjnej szkoły podwydziałowe były trzyklasowe i składały się z klasy wstępnej (elementarnej) oraz klas pierwszej i drugiej. W tym też schemacie mieściła się szkoła łomżyńska, która w praktyce jednak prowadziła poszerzony zakres zajęć, zbliżający ją do poziomu szkoły wydziałowej. Świadczy o tym nauka języka francuskiego czy też historii Polski i powszechnej, które to przedmioty formalnie wprowadzane były w szkołach wyższego szczebla. Niestety, z racji na niedostatek materiałów źródłowych nie możemy nic pewnego powiedzieć o składzie kadry pedagogicznej a także liczbie uczniów szkoły. Nie można też stwierdzić gdzie odbywały się zajęcia lekcyjne. Być może wykorzystywano do tego celu część zabudowań pojezuickich (samo kolegium było siedzibą władz departamentu).

Kres funkcjonowania szkoły łomżyńskiej w dotychczasowej formie związany był z kolejnymi zmianami politycznymi na ziemiach polskich. W roku 1813 do Księstwa Warszawskiego wkroczyły wojska rosyjskie, rozpoczynając jego dwuletnią okupację, po której zostało ono podzielone pomiędzy zaborców. Łomża w wyniku decyzji kongresu wiedeńskiego (1814-1815) znalazła się w granicach Królestwa Polskiego, będącego autonomiczną częścią Rosji.